

GORJ 1893

- SĂNĂTATEA PUBLICĂ

prof. Damian Ancu.

“Monitorul Oficial”, din 27 septembrie 1894, publică de-a lungul a patru coloane, raportul dr. V.Poppescu, medicul primar al serviciului sanitar din județul Gorj, pentru perioada anului 1893, raport adresat Direcției generale a serviciului sanitar din România. Documentul este structurat pe 10 probleme, prezentate concis, dar cu bogăție de informație; aceste probleme sunt: școlile, personalul sanitar, mișcarea populației, vaccinările, acordarea de consultații gratuite, actele medico-legale, partea igienică, epidemiile, ședințele de consiliu și, bineînțeles, măsurile ce se impun a fi luate în vederea îmbunătățirii stării de sănătate a populației din județ.

Intitulat “Extract de pe raportul general asupra mersului serviciului sanitar și sănătății publice din județul Gorj, în cursul anului 1893, adresat direcției generale a serviciului sanitar de D. medic primar al acestui județ” și întocmit - așa cum arătăm mai înainte, de dr.V.Poppescu aflat în această funcție de la 8 iulie 1893, documentul, realizat în conformitate cu art.48 din legea sanitară, face la început o prezentare generală a județului Gorj, prezentare făcută în cunoștință de cauză din moment ce raportul avea toate datele la dispoziție. Aflăm astfel că:”Județul Gorj este limitrof cu județele Mehedinți, Vâlcea, Dolj și cu Austro-Ungaria; acest județ se compune din 161 comune rurale cu 355 de cătune, împărțit în 10 plăși administrative, cu 10 subprefecți, având o populație de 161.381 locuitori”. Din această scurtă prezentare putem deduce că, în medie, o plasă avea 35 de sate și aproximativ 16.140 de locuitori.

După ce prezintă principalele ape și mănăstiri din zonă arată: “Există în acest județ un stabiliment balnear, numit Săcelu, proprietate a D-nei Sevastița Sadoveanu, cu ape sulfoiodate, care,

deși a funcționat, totuși, însă are mare și absolută necesitate de o reparație și îngrijire mai asiduă, căci în starea în care se găsește azi lasă mult de dorit”.

Prima problemă prezentată este aceea a școlilor rurale, în care, atât mobilierul, cât și clădirile propriu zise, “lasă foarte mult de dorit, fiind foarte mici și deteriorate, în comparație cu numărul elevilor care frecventează școalele”. Acestor aspecte negative li se mai adăugau lipsa de lumină și ventilație, a podelelor de lemn, motiv pentru care “...umiditatea este în permanență”.

Analiza personalului sanitar este făcută sumar, dar concludentă pentru ceea ce are să raporteze în continuare: “Personalul sanitar a fost compus din medicul primar, patru medici de plasă, împărțindu-li-se 10 plăși la câteși patru; 5 vaccinatori și 4 moașe, din care nu a funcționat decât una, în plășile Jiu și Jilțu, iar cele-alte trei posturi au fost vacante”. Cu toate acestea în județ s-au născut 5494 copii și au murit 4588 de persoane, excedentul fiind de 906 persoane, excedent care ar fi putut fi mult mai mare dacă s-ar fi respectat regulile fundamentale de igienă. Au fost încheiate un număr de 1926 căsătorii, în situația în care acceptam formularea “în cursul anului expirat au fost căsătoriți - 1926”, personal înclinând a susține că au fost doar 963 de căsătorii și nu 1926.

“Monitorul Oficial”, de vineri 7 octombrie 1894, referindu-se la mișcarea populației din Tg.-Jiu, în august 1894, menționează: “a avut loc o căsătorie mixtă, ortodoxă-catolică; s-au născut 12 copii, dintre care 8 băieți și 4 fete; toți ortodocși; 11 erau legitimi, iar unul nelegitim; au murit 11 persoane, 5 bărbați și 6 femei, dintre care 6 sub 15 ani, 4 sub 60 de ani și unul peste 70 de ani; 9 erau ortodocși, unul catolic și unul de altă religie; cei 9 ortodocși erau români, iar cei doi de alte religii străini; 10 au murit la ei acasă, în comună, iar unul “aiurea”; s-au născut doi copii morți - ambii legitimi; excedentul de populație a fost de o persoană, în întreaga țară acesta fiind, în luna august 1894, de 543 de persoane”. Tot în această problemă, și tot la Tg.-Jiu, în perioada 25 septembrie-1 octombrie 1894, s-au născut 4 copii ortodocși și legitimi, murind o

persoană de febră tifoidă; în toate orașele reședință de județ au fost semnalate 13 asemenea cazuri, cei mai mulți decedând din cauza tuberculozei. În toată țara nu se semnalau cazuri de holeră (“Monitorul oficial”, din 8 oct.1894).

Cu toate că în județ erau doar 5 vaccinatori, s-a reușit în cursul anului 1893 să se vaccineze 11.925 persoane, de diferite sexe, revenind în medie pentru fiecare vaccinator câte 2385 persoane, dar foarte puțin dacă ținem cont că numărul celor vaccinați reprezintă aproximativ 7,5% din totalul populației.” Vaccinarea și revaccinarea s-a făcut cu vaccin animal, adus de predecesorii mei, de la institutul vaccinal Chaumier, din Tours, Franca, care a dat rezultate foarte satisfăcătoare, după cele ce am constatat din lucrările acestui serviciu”. Cei cinci medici au acordat, gratuit, 8685 de consultații “cu medicamente din fondul județului care este în sumă de 4.000 lei, și care nefiind suficient, județul a mai făcut viramente încă de lei 1.500”. În concluzie au fost consultați în medie câte 1.737 suferinzi de fiecare medie, bugetul județului prevăzând suma de 2 bani și jumătate pentru fiecare locuitor al Gorjului.

În 1893, medicii gorjeni au făcut 37 de autopsii medico-legale, urmare a ordinelor primite din partea Parchetului, dintre care: ”8 eshumări, dresându-se 5 acte medico-legale, care mai toate au tratat despre crime și omoruri prin lovituri și răniri; afară de acestea au mai fost eliberate 17 certificate de contusii și răniri provocate din bătăi”.

Problemele de igienă și epidemii sunt pe larg analizate, autorul raportului insistând pe condițiile grele și dificile de muncă” în comparație cu starea fizică a locuitorilor din acest județ”, în care - deși zonă de munte, majoritatea localităților sunt mlăștinoase, cu excepția plasei Novaci; cauza acestui fenomen este faptul că locuințele sunt așezate “mai toate pe un teren, dacă nu prea jos, dar foarte puțin ridicat de la nivelul solului, așa că miasmele de tot felul viciază aerul din locuința locuitorilor”. Toate casele erau făcute din bârne și lipite cu pământ; aveau, de regulă, o singură cameră cu o

fereastră “în miniatură”; într-o asemenea “casă” locuiau 8-10 persoane “pe un pat de lemn, fără saltea sau rogojină, ci cu câte o singură cergă acoperit”. Alături de oameni, în casă erau introduse și diferite animale, viței, porci, miei etc. și, pentru ca situația să fie și mai concludentă, în timpul iernii hainele, opincile și obiectele erau uscate tot în casă, “mai cu seamă în timpul nopții, astfel că nu numai le lipsește aerul strict necesar, dar nu face decât să inspire un aer confinat, viciat în care sunt milioane de microbi de diferite naturi...”.

Pe lângă condițiile grele de locuit, țăranul gorjean, de acum 101 de ani, avea o hrană nesuculentă și puțină în comparație cu munca deosebit de grea, iar îmbrăcămintea “...nu corespunde nici de cum cu diferitele anotimpuri ale anului”.

Mai adăugăm la cele prezentate numărul mare de porci crescuți, pentru comerț, fântânile și puțurile aflate în apropiere de crescătoriile de porci, excrementele și urina care se infiltrează în acestea, folosirea abuzivă a alcoolului produs empiric în vase necorespunzătoare și, deci, de proastă calitate etc. Pe bună dreptate medicul primar atenționa că toate acestea îi face pe țăranii “să devină slăbănogi, susceptibili la contactarea foarte lesne a diferitelor boale, cari dacă nu-i omoară, face din ei niște ființe slăbite, ceea ce se poate numi o degenerație fizică”.

Epidemiile gorjene ale anului 1893 sunt reprezentate în cazurile “de tuse convulsivă, rușeolă, pojar și disenterie”, depistate în 18 comune, ceea ce reprezintă aproape 11,2% din numărul total al județului. La răspândirea acestora contribuiau “lipsa de educație a țăranului care, după înmormântare, mânca tradiționala pomană în camera decedatului, dar și faptul că bolnavul nu putea fi izolat de cei sănătoși. Mai adăugăm: răspândirea locuințelor pe văi și dealuri; nedeclararea la primărie a celui contaminat; neputința acordării la timp a ajutorului medical; apelarea la serviciile descântecelor, în loc la acelea ale medicinei; insuficiența personalului sanitar etc.” Cu un medic la 2,3 și mai multe plăși, niciodată nu o să putem parveni a ajunge scopul ce urmărim”.

Ultima parte a raportului arată că în anul respectiv au fost ținute 13 ședințe ale consiliului de igienă, dintre care 7 au fost extraordinare, ședințe în care au fost prelucrate “instrucțiunile și măsurile privitoare la sănătatea și salubritatea publică a populației”. În concluzie, raportul propune trei măsuri, prin care speră să se amelioreze situațiile prezentate anterior:

a). - numirea a câte unui medic pentru fiecare plasă, cu reședința în centrul acesteia, unde să se afle o infirmerie pentru tratarea pneumoniilor, febrei tifoide, nașterilor, dezinteriilor etc., considerate ca “boli grele”, în paralel cu existența unei mici farmacii și a instrumentelor necesare;

b). - înființarea de moașe la fiecare plasă “cari vor seconda pe medici în diferite lucrări”;

c). - înființarea câte unui post de vaccinator la fiecare plasă cu sarcini specifice, dar care “vor ajuta pe medic în diferite operațiuni, pansamente, supravegherea bolnavilor în infirmerie etc.”

ANEXA 1

Târgul-Jiului, com.urb., capitala județului Gorj, situată cam în centrul județului și pe malul stâng al râului Jiul. Se compune din două mahalale: Botorogi și Între-Jiețe.

Are o suprafață de 3000 hectare și o populație, după recensământul din 1899, de 6634 locuitori: 3898 bărbați și 2736 femei.

Numele i s-a dat de la râul care udă teritoriul județului Gorj, atât în partea sa muntoasă cât și în regiunea dealurilor.

Orașul Târgu-Jiului, deosebit de râul Jiul, care-l udă în partea de vest, mai este străbătut și de pârâul Hodonăul, care curge de la est spre vest și se varsă în Jiu; trecerea peste acest pârâu se face prin 3 poduri de lemn. În partea de vest a orașului, și paralel cu râul Jiul, este un canal din Jiu, adus de primăria orașului în scop de avea apă mai în apropiere. Trecerea peste acest canal se face peste un pod de lemn.

Comunicația în acest oraș se face prin calea ferată T.Jiul - Filiași, prin calea națională Filiași-Pietroșani, prin căile județene T.Jiul - Ciuperceni-Severin, T.Jiul - Spahii-Dolj, T.Jiul-Ciuperceni-Vâlcea, și prin alte șosele vecinale și comunale, care, din deosebite direcțiuni, convergează către oraș.

Are o climă plăcută și temperată în același timp, aer curat și apă bună de băut.

Altitudinea orașului deasupra Mării Negre este de 226 m.

Bugetul orașului pe anul 1899-1900 a fost acesta: Zecimi, 273.173 lei, 54 bani; Drumuri, 22.300 lei; Pensii, 15.776 lei, 48 bani, la venit 6905 lei, 28 bani, la cheltuieli.

Are un gimnaziu, deschis în anul 1890; 2 școli primare, una de băieți și una de fete.

În Târgu-Jiul sunt 5 biserici.

Biserica Domnească, cu hramul S-ții Voevozi, făcută în anul 1736, de Dobre Sârbul și Radu Cupețul, deservită de un protopop, un preot, un diacon, doi cântăreți și un paracliser; biserica, cu hramul Sf.Constantin, făcută în anul 1875 de locuitori, deservită de un preot, doi cântăreți și un paracliser; biserica, cu hramul S-ții Apostoli, făcută de locuitori în anul 1838, deservită de un cântăreț, slujba bisericească fiind făcută de preoții de la celelalte biserici; biserica, cu hramul Sf. Nicolae, făcută de locuitori în anul

1810, deservită de un preot și un cântăreț; biserica, cu hramul S-tei Treimi, făcută de locuitori în 1853, deservită de un preot și un cântăreț.

Are un tribunal, o judecătorie de ocol, un spital întreținut de județ, un birou telegrafo-poștal, o stație a calei ferate Filiași-T.Jiul etc.

Ca clădire mai însemnată este un frumos palat comunal.

La terminarea stradelor Unirea și Tudor Vladimirescu, în marginea de est a orașului, este platoul numit Obreja, pe care se face târgul săptămânal, precum și două bâlciuri anuale, unul la Vinerea Mare și altul la Înălțare(Ispas).

Tăbăcăria de piei și blăni, îmbrăcămintea, încălțăminte, dogăria, tâmplăria și mai cu seamă olăria, constituiesc industria orașului.

Locuitorii posedă: 53 pluguri, 83 care cu boi și vaci, 38 trăsuri, 18 căruțe, 205 cai, 600 vite mari cornute, 33 bivoli, 346 porci și 140 oi.